

2016

«HEIM»

Kunnskapsrapport

Utviklingsprosjekt av et helhetlig bolig- og tjenestetilbud for tjenestemottaker med behov for et særskilt forsterket og tilrettelagt heldøgns tjenestetilbud. Målgruppe for en slik type bolig er beboere som kan store sammensatte problemer som gjør samhandling med andre utfordrende, og tidvis ha en adferd som gjør at det stilles store krav til de fysiske omgivelsene. Prosjektet er en del av Bodø kommunes utvikling av boligsosiale tilbud også til denne målgruppen, hvor den enkelte skal få nødvendig omsorg og trygt bomiljø som i tillegg til en miljøterapeutisk tilnærming skal fremme økt livskvalitet samt forebygge adferd og psykiske vansker. Bolig- og tjenestetilbudet skal også tilfredsstille krav til helse, miljø og sikkerhet for de ansatte.

Innholdsfortegnelse

1 Sammendrag.....	2
2 Innledning.....	4
3 Nærmere beskrivelse av arbeidet/prosjektet.....	7
3.1 Prosjektorganisering.....	7
3.2 Organisasjonskart.....	10
3.3 Endringer underveis	11
3.4 Beskrivelse av utfordringer som søkes løst gjennom prosjektet	12
3.5 Mål og strategier.....	14
3.6 Tiltak	15
3.7 Bygg	18
3.8 Personalgruppen	23
3.9 Prosjektleder/drift.....	24
4 Juridisk aspekt	26
5 Resultat og effekt.....	27
6 Avslutning/konklusjon/anbefalinger	28

1 Sammendrag

«Heim» er en kunnskapsrapport om et utviklingsprosjekt av et helhetlig bolig- og tjenestetilbud for tjenestemottaker med behov for et særskilt forsterket og tilrettelagt heldøgns omsorgstilbud. Kapittel 1 er et kort sammendrag som gir en oversikt over innholdet videre i rapporten. Av hensyn til anonymisering av tjenestemottaker er prosjektet gitt navnet «Heim». Det er av samme grunn derfor ikke spesifisert noe nærmere hvor i Bodø kommune prosjektet er etablert.

Prosjekt «Heim» er et boligsosialt prosjekt i Bodø kommune som har som formål å etablere et bolig- og tjenestetilbud til en av kommunens tjenestemottakere. Prosjektet har vært organisert som et samarbeid mellom Helse- og Omsorgsavdelingen (HO)/Hjemmetjenesten (nå Miljøtjenesten), Eiendomskontoret og Tildelingskontoret, finansiert med kompetansetilskudd fra Husbanken. I tillegg har Nordlandssykehuset/avdeling psykiatri v/Sikkerhetsposten vært en stor og viktig samarbeidspartner i prosessen, både med tanke på midlertidig ivaretagelse av tjenestemottaker, videreformidling av kunnskap og kompetanse vedrørende vedkommende samt som deltakende samarbeidspartner.

Behovet for boligen og tjenestetilbudet ble meldt til HO høsten 2012 og det ble da satt av midler til prosjektet. Selve prosjekteringsarbeidet kom i gang i februar 2013, og like før jul 2015 kunne personalet flytte inn i ny base. Tjenestemottaker begynte å ta i bruk leiligheten umiddelbart over nyttår 2016.

Prosjektets oppgave har vært todelt. Den ene delen har vært å planlegge, prosjektere og gjennomføre bygging av en bolig som er tilpasset tjenestemottakers behov hvor sikkerheten til personalet også er ivarettatt.

Den andre delen av prosjektet har i hovedsak gått ut på å tilegne seg kunnskap om beboer og bygge opp kunnskap og kompetanse i henhold til mennesker med behov for særskilte tilrettelagte tjenester samt å løse juridiske utfordringer knyttet opp mot tjenestemottaker.

Som i mange andre prosjekter har også dette prosjektet støtt på flere utfordringer underveis. Først og fremst har dette dreid seg om økonomi og tidsbruk samt juridiske avklaringer vedrørende tjenestemottakers situasjon. Dette vil bli redegjort nærmere for i rapporten.

I prosjektperioden er tjenestemottaker i hovedsak blitt ivarettatt av Nordlandssykehuset, avd. psykiatri v/Sikkerhetsposten, med unntak av et kortere opphold ved annen institusjon utenfor fylket. Da prosjektet har tatt atskillig lengre tid enn først forespeilet, har det naturlig nok

påvirket tjenestemottaker. Tjenestemottaker samt pårørende og Nordlandssykehuset har rettet kritikk mot Bodø kommune i denne forbindelsen.

Tjenestemottaker er pr. i dag idømt forvaring i tvungen psykisk helsevern, jfr. Straffeloven. Dette fører naturlig nok til store utfordringer for kommunal ivaretagelse av vedkommende. Hvordan dette søkes løst vil redegjøres for i rapporten.

2 Innledning

Høsten 2012 får Bodø kommune v/HO meldt et behov for nytt bolig- og tjenestetilbud for en av kommunens tjenestemottakere. I behovet blir det tydeliggjort at både selve boligen og botilbudet i sin helhet må kunne ivareta tjenestemottakere med behov for et særskilt forsterket og tilrettelagt heldøgns tjenestetilbud. Beboere kan ha store sammensatte problemer som gjør samhandling med andre utfordrende, og tidvis ha en adferd som gjør at det stilles store krav til de fysiske omgivelsene. Bodø kommune har som mål å utvikle et boligtilbud også til denne målgruppen, hvor den enkelte beboer skal få den nødvendige omsorg og skal kunne bo og ha sitt hjem i et trygt bomiljø som på sikt medfører økt livskvalitet. Et slikt bolig- og tjenestetilbud vil i sin helhet ses på som en del av et miljøterapeutisk redskap for å forebygge adferd, legge til rette for behandling og ikke minst forebygge psykiske vansker. I tillegg skal tilbudet tilfredsstillende krav til helse, miljø og sikkerhet for de ansatte. Utviklingen av et slikt boligtilbud ses forøvrig på som et ledd i kommunens plan om å dekke behovet for kommunale leiligheter.

Mål for prosjektet:

- *Kvalitet*
  - I utformingen av bygget skal det være fokus på sikkerhet for tjenestemottaker og ansatte.
  - Boligdelen skal ha et hjemlig preg.
  - Prosjektet skal oppfylle de krav som settes av Husbanken.
  - Prosjektet skal oppfylle alle kvalitets- og funksjonskrav som er gitt i TEK 10.
- *SHA (tidl. HMS)*
  - Prosjektet skal gjennomføres uten skade på personer.
- *Ytre miljø*
  - Prosjektet skal gjennomføres uten skade på miljø.
- *Kritiske suksessfaktorer*
  - Prosjektet skal ha særlig fokus på beskrivelsen av bygget og fremdrift. En forsterket bolig har spesifikke krav til utførelsen utover en vanlig bolig. Kravene vil variere utfra hvilken type tilbud kommunen ønsker å gi. Det er viktig at kravene til denne boligen blir løftet frem på et tidlig stadium slik at boligen får en tilfredsstillende utførelse. Investeringene på driftssiden er betydelige, og det

er derfor viktig at man ved ferdig utført bygging sitter med et bygg som er godt tilpasset driften.

Bodø kommune leier arealer til en tjenestemottaker frem til ferdigstillelse av bo- og tjenestetilbud. Fremdriftsplanen som er utarbeidet legger opp til å få ferdigstilt bygget så snart som mulig. For å kunne nå de frister som er etablert i fremdriftsplanen er det derfor avgjørende at denne blir overholdt.

Parallelt med utviklingen av dette konkrete byggeprosjektet er det også fokus på oppbygging av kommunens egen kompetanse, fagkunnskap og tilnærming til mennesker med behov for særskilte tilrettelagte tjenester, via mestring av utfordrende adferd i eget hjem.

For å kunne iverksette og realisere et slikt byggeprosjekt i kommunen vil det være nødvendig med økonomiske tilskudd utover kommunens budsjett, og det søkes om kompetansetilskudd fra Husbanken.

Investeringskostnadene ble ved første søknad beregnet til 3 mill. kroner. Årlige driftskostnader beregnes til 10-11 mill. kr. med en bemanningsressurs tilsvarende 11-12 årsverk i heldøgns turnus, inklusive 1 årsverk som prosjektleder. Av disse vil 5,5 mill. kr refunderes gjennom refusjonsordningen for ressurskrevende tjenestemottakere.

En slik type bolig- og tjenestetilbud som planlegges og beskrives i denne rapporten har ikke Bodø kommune hatt tidligere, og det vil derfor kunne ses på som et pilotprosjekt som på sikt skal danne grunnlaget for videre utbygging av kommunens boligtilbud til denne målgruppen.

Videre i denne rapporten vil det komme en nærmere beskrivelse av prosjektet, lokalisering, hvordan utviklingsarbeidet har vært organisert, hvem har deltatt, hva vi har utført og oppnådd, utfordringer og hindringer, nødvendige tilleggsbevilgninger m.m.

Boligen ble på et tidlig tidspunkt tildelt denne spesifikke tjenestemottakeren, men på grunn av store forsinkelser måtte vedkommende ivaretas midlertidig av andre instanser i påvente av ferdigstillelse. Som nevnt tidligere i innledningen omfatter dette prosjektet også en styrking av kommunens egen kompetanse på den type utfordring og problematikk som tjenestemottaker representerer. Det nødvendiggjør et tett samarbeid med de instanser som ivaretar tjenestemottaker midlertidig. Dette samarbeidet har i stor grad preget utviklingsarbeidet med

selve boligen samt lagt føringer for kommunens videre håndtering av tjenestemottakers behov. Derfor vil denne rapporten også inneholde deler som omhandler dette samarbeidet, fordi det henger så tett sammen med det øvrige prosjektet. Rapporten tar høyde for prinsippet om taushetsplikt og hensynet til anonymisering av tjenestemottaker, og er derfor utformet på bakgrunn av dette.

Spørsmål vedrørende prosjektet kan stilles til:

Prosjektleder/drift: Jørn Løkken
e-post: Jorn.Lokken@bodo.kommune.no
Mobil: 901 41 106.

3 Nærmere beskrivelse av arbeidet/prosjektet

Hjemmetjenesten (nå Miljøtjenesten) tildeles oppgaven med å utvikle bo- og boligtilbudet, og det avgjøres at best egnet sted er i tilknytning til et allerede godt etablert bokollektiv lokalisert i Bodø. Dette er et lite bokollektiv med noen få boenheter samt en personalbase. I tillegg bistår personalgruppen tre andre tjenestemottakere som bor i egne leiligheter i nærområdet pluss ytterligere to tjenestemottakere som tilbys samtaler og oppfølging ved behov. Området bokollektivet ligger i muliggjør en utbygging, både denne og muligens flere på lengre sikt. Flere av beboerne har sine arbeidstilbud i nærheten og det er kort vei til både dagligvarebutikker, kollektivtransporttilbud og friluftsområder m.m.

3.1 Prosjektorganisering

Daværende virksomhetsleder for bokollektivet ble tildelt oppgaven med å utvikle dette boligtilbudet. Prosjekteier har det overordnede ansvaret for at prosjektet gjennomføres i henhold til føringer fra HO-avdelingen i Bodø kommune.

For å lede prosjektet i det daglige ble det ansatt en egen prosjektleder, som tiltrådte stillingen i februar 2013.

Prosjektet ble organisert som følgende:

Bystyret er øverste beslutningsmyndighet i prosjektet. Alle store endringer i omfang skal godkjennes av bystyret. Bystyret godkjenner endringer i økonomi, samt store endringer i fremdrift og program.

Styringsgruppa godkjenner saker som skal til bystyret. Styringsgruppa har også myndighet til å godkjenne mindre endringer i program og fremdrift. Styringsgruppa består av:

Eiendomskontoret v/ seksjonsleder og prosjektansvarlig kvalitetssikrer og godkjenner saker fra Eiendomskontoret som skal til styringsgruppa.

Prosjektansvarlig styrer arbeidet med prosjektet og følger opp fremdrift, økonomi og innhold. Prosjektansvarlig har ansvaret for den daglige fremdriften av prosjektet. Dette innebærer styring av og kontakt med eksterne aktører, prosjektgruppe, kommunikasjonsressurs, rådgivere,

byggherreombud og totalentreprenør. Prosjektansvarlig styrer dialog med Husbanken og følger opp at de nødvendige offentlige godkjenningskrav oppfylles.

Kommunikasjonsrådgiver gir råd til prosjektansvarlig og prosjektgruppa angående håndtering av kommunikasjon i forbindelse med prosjektet. Kommunikasjonsrådgiver har ansvaret for å lage kommunikasjonsplan for prosjektet.

Prosjektleder/drift er bindeledd mellom HO-avdelingen og prosjektansvarlig. Prosjektleder/drift ivaretar tjenestemottakers behov og styrer arbeidsgruppa for prosjektering. Prosjektleder/drift skal sørge for at prosjektansvarlig får de nødvendige klareringer fra HO-avdelingen og at all relevant informasjon om prosjektet tilflyter HO-avdelingen; primært til virksomhetsleder og leder for Hjemmetjenesten (nå Miljøtjenesten).

I utførelsesfasen skal prosjektleder/drift sørge for at prosjektansvarlig fortløpende får de nødvendige avklaringer fra HO-avdelingen.

Prosjektleder/drift har ansvar for å utarbeide prosjektbeskrivelsen. Dette dokumentet beskriver behov for og krav til nytt bo- og boligtilbud, og danner grunnlaget for arkitektens jobb med å utarbeide skisser og plantegninger. Prosjektleder/drift skal også være koordinator mellom alle samarbeidende instanser, og jobber spesielt tett opp mot arkitekt. En annen oppgave tillagt prosjektlederstillingen er kontakt med tjenestemottaker og pårørende, og den instansen som midlertidig ivaretar tjenestemottaker. Prosjektleder/drift har også ansvaret for å lede personalgruppen som skal jobbe spesifikt opp mot tjenestemottaker, og skal være faglig pådriver samt påse at sikkerheten til enhver tid holder. Øvrige oppgaver tillagt prosjektlederstillingen er samarbeid med og rapportering til både virksomhetsleder i sonen og avdelingsleder i bofellesskapet, dokumentere og journalføre alle møter – både administrativt og opp mot tjenestemottaker, samt skrive kunnskapsrapporten.

Prosjektgruppa er i programmerings- og prosjekteringsfasen med på å utforme virksomhetsbeskrivelsen. Prosjektgruppa skal også godkjenne planløsning, kravspesifikasjoner og funksjonsbeskrivelse innenfor prosjektets rammer og fungere som en rådgivende gruppe som gir innspill i prosessen frem til ferdigstillelse av programmerings- og prosjekteringsfasen, og er således viktig for prosjektleders arbeid med virksomhetsbeskrivelsen. Arbeidsgruppa i prosjekteringsperioden har bestått av mange personer, med en fast kjernegruppe. Noen har deltatt i arbeidsgruppa i kortere eller lengre perioder, alt avhengig av funksjon i fasene i prosjekteringen, mens andre igjen har blitt invitert inn til møter etter behov. I tillegg ble det også endringer underveis på grunn av avsluttede og endrede arbeidsforhold.

Samarbeidende instanser

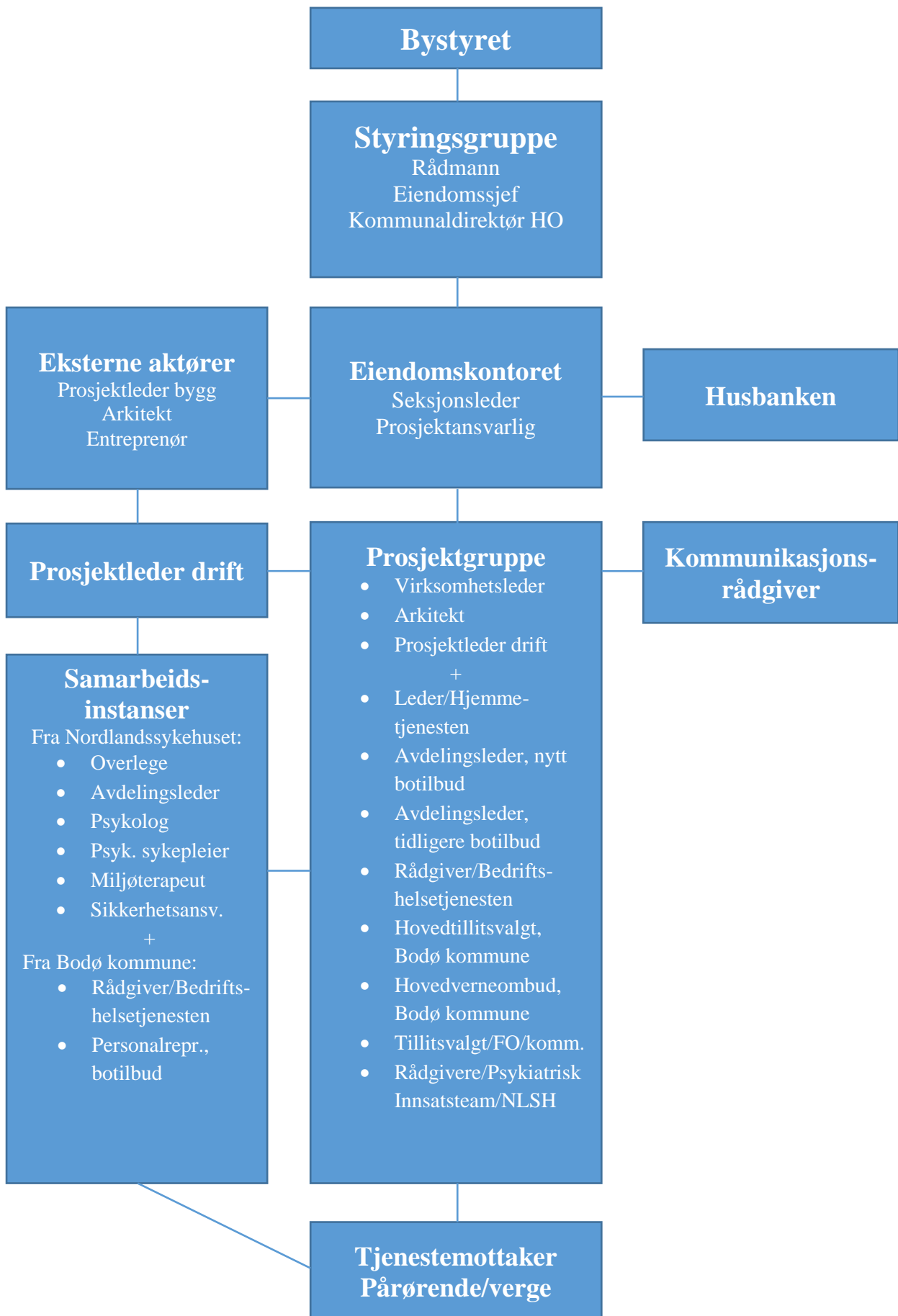
På grunn av kompleksiteten og sikkerhetsaspektet i dette prosjektet, altså at det både omfatter planlegging/prosjektering/bygging av bolig og utforming av et spesielt utformet tjenestetilbud med sterkt fokus på sikkerhet, har det vært helt nødvendig å involvere samarbeidende instanser i store deler av prosjekteringsarbeidet. Dette gjelder særskilt i arbeidet med ROS-vurderingen (vurdering av risiko og sikkerhet), nettopp for å sikre at både bolig og tjenestetilbud oppnår det ønskede sikkerhetsnivået. Det innebærer også samarbeid av administrativ art. Personell fra Sikkerhetsposten samt Psykiatrisk Innsatsteam/Nordlandssykehuset har vært svært sentrale i arbeidet som prosjektets personalgruppe og prosjektleder har hatt direkte opp mot tjenestemottaker i henhold til faglig opplæring m.m. Bodø kommunes bedriftshelsetjeneste og prosjektets personalgruppe var også representert i ROS-vurderingen.

Tjenestemottaker og pårørende

Tjenestemottaker og pårørende har underveis i prosjekteringsarbeidet, frem til årsskiftet 2013/14, blitt holdt orientert av prosjektleder - drift, og har fått muligheten til å komme med tilbakemeldinger og innspill i henhold til boenheten. På grunn av det særskilte sikkerhetsaspektet i prosjektet har det ikke vært naturlig å involvere brukersiden i så stor grad som man vanligvis ville gjort i andre prosjekter. Tjenestemottaker har også hatt et ønske om begrensninger i informasjonsflyt til pårørende vedrørende en del faktorer som har vært utløsende i henhold til sikkerhetsaspektet. Innenfor disse rammene har man likevel forsøkt å involvere brukersiden så langt og i så stor grad som mulig og forsvarlig.

Se neste side for presentasjon av organisasjonskart:

3.2 Organisasjonskart

3.3 Endringer underveis

Da arkitekt ved Eiendomskontoret sa opp sin stilling i Bodø kommune høsten 2013, måtte prosjektet innhente både ekstern arkitekt og prosjektansvarlig, da Eiendomskontoret på dette tidspunktet ikke hadde kapasitet til å ta dette selv. Arkitektoppdraget ble utlyst, og tre aktuelle kandidater ble kalt inn til intervju. Valget falt på arkitekt fra Norconsult, som fra oktober 2013 hadde oppdraget som prosjektets arkitekt. Det ble fra samme tidspunkt også ansatt en prosjektansvarlig fra samme firma. Disse ble raskt satt inn i prosjektets omfang, og videreførte prosjekteringsarbeidet. Norconsult har i tillegg innhentet eksterne konsulenter i henhold til behov.

Fra januar 2014 ble det nødvendig med en endring av noen rollefordelinger. Tildelingskontoret fikk ansvar for samhandling og kontakt angående vedtak/tildeling på tjeneste/bolig og lignende opp mot både Nordlandssykehuset og tjenestemottaker/pårørende. Dette har sammenheng med tjenestemottakers totale livssituasjon og at tjenestemottaker midlertidig ble overført fra Sikkerhetsposten/Nordlandssykehuset til annen ivaretakende instans utenfor kommunen. Prosjektleder/drift ble da for en periode overført til 75 % stilling i ordinær drift i Hjemmetjenesten i påvente av nærmere avklaringer tjenestemottakers situasjon. De resterende 25 % av stillingen ble avsatt til prosjektrettet arbeid.

Den øvrige personalgruppen i prosjektet ble fra november 2013 overført i andre midlertidige stillinger i kommunen, i påvente av avklaringer i henhold til tjenestemottakers situasjon. Denne endringen kom på bakgrunn av tilbakemeldinger fra Sikkerhetsposten, som både ønsket og hadde behov for å jobbe mer og grundigere med tjenestemottaker. En vurdering tilsa at det på dette tidspunktet var ugunstig med for mye innblanding av kommunens personale, og det ble derfor innført en total stopp i hospitering. Én av de ansatte valgte da å søke seg over i annen jobb, mens to andre fikk innvilget permisjon fra sine stillinger. Det ble gjennomført omstillingssamtaler med samtlige, i regi av virksomhetsleder med prosjektleder/drift og hovedtillitsvalgt fra kommunen til stede. To av de øvrige ansatte har på et senere tidspunkt sagt opp sine stillinger.

En nærmere redegjørelse for personalsituasjonen finnes i rapporten på side 23.

Sommeren 2014 ble det ansatt ny prosjektleder/bygg ved Eiendomskontoret, og vedkommende fikk da ansvaret for å følge opp prosjektet fra deres side. Virksomhetsleder og prosjektleder/drift gjennomfører møter med Eiendomskontoret i denne forbindelse.

Høsten 2015 endrer HO-avdelingen i Bodø kommune sin organisering av helse- og omsorgstjenester, gjør noen navneendringer og bofellesskapet blir fra nå av en del av Miljøtjenesten. Tjenesten får ny virksomhetsleder samt at bofellesskapet får ny avdelingsleder. Prosjektleder/drift informerer og setter dem inn i prosjektet, og de følger fra nå av prosessen videre – da i hovedsak opp mot tjenestemottaker og samarbeidet med Sikkerhetsposten. Selve byggeprosessen er ivaretatt av prosjektleder fra Eiendomskontoret og prosjektansvarlig fra Norconsult. Prosjektleder/drift holdes orientert om denne prosessen samt deltar på byggemøter m.m. og rapporterer videre til avdelingsleder og virksomhetsleder.

3.4 Beskrivelse av utfordringer som søkes løst gjennom prosjektet

Det var helt klart i starten av prosjektet at kommunen sto overfor en type problemstilling som ville kreve store ressurser, både med hensyn til økonomi og personell. Det skulle bygges en type bolig og gis et tjenestetilbud som kommunen fra før av ikke hadde stor erfaring med. Det var derfor behov for å få avdekket hva utfordringene besto i, og samarbeid med både nåværende og tidligere ivaretagende instanser ble initiert - hvorfra det ble innhentet kunnskap, erfaring og informasjon. Man vet på generelt grunnlag at denne gruppen tjenestemottakere krever store ressurser, både i forhold til fysiske omgivelser og sikkerhetsaspekt. Ikke minst kreves det også store ressurser i henhold til personell med kompetanse til å ivareta tjenestemottaker.

Først og fremst er det tjenestemottakers sammensatte problemer i henhold til adferd, og de utfordringer dette medfører i henhold til sikkerhet for personalet som skal ivareta vedkommende samt øvrige miljø, som er hovedutfordringen i dette prosjektet. Det må tas betydelig hensyn til sikkerheten, som søkes løst både gjennom byggets fysiske utforming samt personalets miljøterapeutiske tilnærming til tjenestemottaker.

Da Bodø kommune som før nevnt ikke har så mye erfaring med akkurat denne type bo- og tjenestetilbud, så man det nødvendig å innhente kunnskap fra lignende prosjekt. Arkitekt fra Eiendomskontoret og prosjektleder/drift gjennomførte derfor møte med og befaring i et lignende prosjekt i Sortland kommune i mars 2013. Her fikk man i hovedsak overført erfaringer om rent bygningsmessige forhold og løsninger, sett med et miljøterapeutisk blikk. Dette er blitt implementert i virksomhetsbeskrivelsen. I dette møtet ble også forventet tidsbruk diskutert. Erfaringen Sortland kommune satt igjen med var at deres prosjektperiode tok tre år fra

begynnelse med planlegging til bygget sto ferdigstilt. De stilte seg kritiske til Bodø kommunes forventning om å klare å gjennomføre et lignende prosjekt på bare ett år. I etterkant av dette møtet ble det gjort en liten justering av dato for ferdigstillelse, men fremdeles var tanken at boligen skulle være ferdig i desember 2013.

Arkitekt og prosjektleder/drift gjennomførte i samme hensikt også befaringer på NLSH/avdeling psykiatri, henholdsvis på Sikkerhetsposten og Akuttenhet for ungdom.

Juridisk sett har dette prosjektet vist seg å bli utfordrende, noe som har sammenheng med tjenestemottakers situasjon. Bakgrunnen for tjenestemottakers behov for et særskilt tilrettelagt botilbud er en alvorlig hendelse i et tidligere botilbud høsten 2012, som resulterte i skade på en ansatt. Denne hendelsen førte til domfellelse for tjenestemottaker, og soningen ble gjennomført som varetektssurrogati på Sikkerhetsposten. På dette tidspunktet hadde tjenestemottaker en diagnose som tilsa at man både kunne, og ville bli nødt til, å ta i bruk Helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9, som omhandler *rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming*. For å kunne ivareta sikkerheten til personalet samt øvrige omgivelser, ble det ansett som helt nødvendig med visse tiltak for å begrense og eliminere tjenestemottakers mulighet til å kunne påføre skade på andre. Samtidig vil lovverket sikre tjenestemottaker mot at det utøves unødig tvang og makt utover det som anses som helt nødvendig.

Men like over nyttår 2014 endres situasjonen. Tjenestemottaker har da sonet på Sikkerhetsposten i ett år, og vedtaket som gjør at de kan holde tjenestemottaker igjen på avdelingen utgår. Bodø kommune må derfor i all hast fatte et vedtak om midlertidig omsorgsivaretaelse hos annen institusjon utenfor fylket da kommunen selv ikke har noe tilbud, og tjenestemottaker blir så overført dit. Når dette skjer har tjenestemottaker rent juridisk fremdeles diagnosen lettere psykisk utviklingshemming, men denne diagnosen endres kort tid etter. Det vil da si at midlertidig omsorgsinstitusjon etter hvert ikke lengre kan benytte tiltak i henhold til HOL kapittel 9. Dette skaper følgelig meget store utfordringer for dem, noe som kommer veldig til syne i jobben med tjenestemottaker. Tjenestemottaker utviser en adferd i institusjonen som de til slutt ikke er i stand til å håndtere uten de rammene som HOL kapittel 9 ville gitt, noe som resulterer i at tjenestemottaker til slutt blir returnert til Sikkerhetsposten, på nytt i varetektssurrogati. Institusjonen har da levert flere anmeldelser på vedkommende i henhold til vold, trusler og skadeverk. Dette, sammen med anmeldelser fra Sikkerhetsposten fra forrige opphold, fører til ny dom i 2015, hvor tjenestemottaker idømmes overføring til tvungen psykisk helsevern, jfr. Straffeloven § 39.

Den største utfordringen når tjenestemottaker flytter over i egen bolig, vil helt klart være det juridiske. Hvordan skal kommunen nå kunne ivareta tjenestemottaker og samtidig sikre både personale og øvrige omgivelser, når Helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 ikke kan anvendes?

3.5 Mål og strategier

Prosjektets hovedmål har vært å fremskaffe et bo- og tjenestetilbud til beboere med behov for et særskilt forsterket tjenestetilbud og døgnkontinuerlig tilstedeværelse av fagpersonell. Målgruppen kan ha store sammensatte problemer som gjør samhandling med andre mennesker utfordrende, og tidvis ha en adferd som gjør at det stilles store krav til de fysiske omgivelsene. Tanken bak prosjektet er at en enkelt beboer skal få den nødvendige omsorg og skal kunne bo i et trygt bomiljø som på sikt medfører bedre livskvalitet.

Minst like viktig som ivaretagelse av beboer er også ivaretagelse av sikkerheten til personalet og omgivelsene. Det har derfor vært et mål at sikkerheten til enhver tid skal holde et høyt og tilfredsstillende nivå. Et nivå som opprettholdes både ved hjelp av rent bygningsmessige og tekniske løsninger samt det miljøterapeutiske opplegget rundt beboer.

Kort oppsummert er prosjektets hovedmål som følgende:

- Å fremskaffe et bo- og boligtilbud tilpasset beboers behov og situasjon, hvor beboer får muligheten til å leve et liv i trygge og stabile rammer med et tilpasset miljøterapeutisk opplegg, hvor sikkerheten til personale, naboer og øvrige omgivelser er ivaretatt på et tilfredsstillende vis.

Dette tenkes oppnådd gjennom følgende delmål:

- Oppføre en bolig med planmessige og tekniske løsninger i henhold til de krav som er beskrevet i virksomhetsbeskrivelsen, og som anses som hensiktsmessige i henhold til behov.
- Teoretisk kompetanseheving av personalets kunnskap i henhold til beboers totale livssituasjon.
- Praktisk kompetanseheving av personalets kunnskap i henhold til ivaretagelse av sikkerheten til beboer, personale og øvrige omgivelser.
- Miljøterapeutisk tilnærming til beboer med spesielt fokus på mestring og håndtering av utfordrende adferd.

- Kontinuerlig opprettholdelse av sikkerhetsnivået med de nødvendige justeringer det fordrer.
- Tett samarbeid med øvrige samarbeidende instanser inklusive pårørende.

Da Bodø kommune har liten erfaring med å ivareta beboere med et så særskilt behov som i dette tilfellet, foreligger det et ønske om å heve det generelle kompetansenivået på nettopp dette området. Kommunen har på nåværende tidspunkt flere tjenestemottakere som de kjøper tjenester til hos andre omsorgsinstitusjoner utenfor kommunen og fylket. Det er et ønske om at også disse skal kunne få tjenestene sine i egen hjemkommune, men for å kunne gjennomføre dette må kommunens kompetanse heves betraktelig samt at det må skaffes til veie spesielt tilrettelagte bo- og boligtilbud til dette formålet. Prosjekt «Heim» er i så måte å anse som et pilotprosjekt i dette arbeidet, og tanken er at erfaringene herfra skal kunne bringes videre i fremtidige bo- og boligprosjekter av lignende art.

3.6 Tiltak

Problematikken og utfordringene bak behovsbeskrivelsen som utløste dette prosjektet har nødvendiggjort et omfattende arbeid for å komme dit vi er i dag. Noe så man klart tidlig i prosessen, mens andre ting ble mer tydeliggjort underveis i prosessen. Dette må nok kunne sies å ha vært med på å påvirke tidsaspektet i stor grad.

For å kunne gjennomføre et slikt prosjekt som dette har vi jobbet etter følgende modell, og på den måten forsøkt å løse følgende utfordringer:

- Prosjektansvarlig/arkitekt, virksomhetsleder og prosjektleder/drift har fungert som en kjernegruppe og har representert arbeidsgruppa. De har hatt hyppige møter for å holde prosessen i gang samt sikre nødvendig informasjonsflyt mellom de involverte. Dette viste seg raskt å være en både nødvendig og viktig funksjon i prosessen, da man på den måten klarte å ivareta all informasjonsflyt samt få videreformidlet ulike utfordringer videre til beslutningstakere i det kommunale systemet. Dette spesielt med henblikk på økonomi og arealutvidelse m.m. Innad i kjernegruppa har prosjektansvarlig/arkitekt hatt oppgaven med å styre arbeidet med prosjektet samt følge opp fremdrift, økonomi og innhold m.m. Prosjektleder/drift

har fungert som bindeledd mellom virksomhetsleder, HO-avdelingen og prosjektansvarlig, vært ansvarlig for utarbeidelse av virksomhetsbeskrivelsen og koordinator mellom alle samarbeidende instanser. Vedkommende har også hatt kontakt med tjenestemottaker og pårørende samt midlertidig ivaretakende instans. I tillegg har ledelse av personalgruppen som skulle jobbe spesifikt opp mot tjenestemottaker samt rapportering, dokumentering og journalføring m.m. vært oppgaver som hører til denne funksjonen. Virksomhetsleder har hatt det overordnede ansvaret og stått som eier av prosjektet, og har vært det dirkede bindeleddet opp mot ledelsen i HO-avdelingen.

Prosjektansvarlig/arkitekt og prosjektleder/drift har, som tidligere nevnt, vært på befaring i et lignende prosjekt i Sortland kommune for å hente inn erfaringer og tips i henhold til hvordan man konkret kunne forsøke å løse utfordringer i henhold til bygget. I samme formål ble det i tillegg også gjennomført befaring på Nordlandssykehuset/avdeling psykiatri, på henholdsvis avdelingene Sikkerhetsposten og Akuttenhet for ungdom. Prosjektet fikk på denne måten hentet inn verdifull informasjon som kunne gjøres nytte av i den videre prosjekteringen av bygget.

- Arbeidsgruppa (se 3.1 Prosjektorganisering), inklusive prosjektleder bygg/arkitekt, virksomhetsleder og prosjektleder/drift, har fungert som en rådgivende gruppe som gir innspill i prosessen frem til ferdigstillelse av programmerings- og prosjekteringsfasen, og har således vært svært viktig for prosjektleders arbeid med virksomhetsbeskrivelsen. Ulike problemstillinger har her blitt drøftet og utredet, og arbeidsgruppa gjennomførte også en større analyse av risiko og sikkerhet i prosjektet, en såkalt ROS-analyse. Sammensetninga av arbeidsgruppa har vært styrt av nødvendige funksjoner samt behov for spisskompetanse. Derfor har ikke alle deltatt hele tiden, men vært delaktig i de deler av prosessen der den enkeltes kompetanse har vært nødvendig. På denne måten har prosjektet sikret at de spesifikke kravene til bo- og boligtilbudet har blitt ivare tatt samt at øvrige lovbestemte krav også er innfridd. Viktig å nevne i denne sammenhengen er deltakelsen fra samarbeidende instanser, her spesielt NLSH v/ Sikkerhetsposten samt Psykiatrisk Innsatsteam. Kompetansen som disse instansene har bidratt med har vært uvurderlig.

På samme måte har erfaringer og hendelser fra tidligere ivaretakende botilbud i høy grad vært styrende i planleggings- og prosjekteringsfasen. Det gjelder også erfaringer, observasjoner og utredninger fra andre midlertidige ivaretakende instanser.

Kommunikasjonsrådgiver i kommunen har også vært involvert med tanke på å kvalitetssikre den informasjonen som eventuelt kunne gis ut til publikum, og det ble blant annet utformet et informasjonsskriv som kunne videreformidles. I ettertid viste det seg at behovet for dette tiltaket ble mindre enn antatt, men likevel er det ansett som en nødvendig del av prosjektet, da med tanke på ivaretagelse av taushetsplikten rundt tjenestemottaker. Man vet av erfaring at bygging av en slik type bolig som i dette prosjektet, med sin lokalisering, kan medføre en del reaksjoner i nærmiljøet. Dette prosjektet har ikke fått rapportert henvendelser fra publikum av noe slag, men det er like fullt viktig å være forberedt på slike tilbakemeldinger.

- Tjenestemottaker og pårørende har vært forsøkt holdt løpende orientert av prosjektleder/drift, og gitt muligheten for brukermedvirkning/-påvirkning. Denne delen av prosjektet viste seg å by på enkelte utfordringer. Dette har mye sammenheng med taushetsplikten i henhold til tjenestemottakers ønsker, og førte blant annet til at man ikke kunne informere pårørende fullt ut om hvorfor en del løsninger i bygget ble som det ble. Prosjektleder/drift måtte hele tiden balansere informasjonen som ble gitt, noe som nok medførte at det tidvis ble gitt mindre informasjon enn kanskje pårørende ønsket. Tjenestemottaker og pårørende hadde kanskje også enkelte ønsker vedrørende ny bolig som ikke kunne innfris av kommunen, først og fremst av økonomiske grunner. Men den store utfordringen for dem har nok helt klart vært tidsbruken og de mange utsettelsene. En ferdigstillelse av bolig som først ble lovet å være innen ett år ble i stedet til tre år, noe som forståelig nok førte til mye frustrasjon hos tjenestemottaker og pårørende.

På grunn av forsinkelsene i prosjektet så man underveis på muligheten for å ta i bruk midlertidig bolig hvor tjenestemottaker kunne få sitt bo- og boligtilbud ivarett. Prosjektleder/drift og virksomhetsleder foretok i samarbeid med Sikkerhetsposten m.fl. befaringer på i alt fire forskjellige alternativer. Men på grunn av kompleksiteten i dette prosjektet og utfordringer knyttet til tjenestemottakers situasjon samt sikkerheten til personalet, måtte man se bort fra alle disse alternativene.

- Fra den første personalgruppen ble ansatt, ble det gjennomført jevnlig undervisningsmøter i regi av tjenestemottakers behandlende psykolog og team på Sikkerhetsposten. Her fikk personalgruppen en teoretisk innføring vedrørende tjenestemottakers kliniske tilstand og situasjon samt gitt et kurs i håndtering av vold og

agresjon (se beskrivelse senere i rapporten). Det ble også gjennomført en heldags videokonferanse med *Frambu senter for sjeldne diagnoser*, hvor man på et generelt grunnlag fikk en nærmere innføring vedrørende tjenestemottakers syndrom.

Videre beskrivelse av personalsituasjonen kommer på side 23.

3.7 Bygg

Fra starten av ble det avsatt en kostnadsramme på kr 3,25 mill. kr., på bakgrunn av kostnadsoverslag fra Eiendomskontoret. Dette tilsier et bygg på inntil 110 m². Dato for ferdigstillelse ble satt til uke 47/2013. Men etter at arbeidsgruppa, prosjektansvarlig/arkitekt og prosjektleder/drift i februar 2013 starter arbeidet med prosjektering og utarbeidelse av virksomhetsbeskrivelsen, ble det raskt klart at dette beløpet var for lite. Først og fremst ble det avdekket allerede i det første møtet at det ikke var helt samsvar mellom det behovet HO-avdelingen hadde meldt og de opplysningene Eiendomskontoret hadde fått for utarbeidelse av kostnadsoverslag. Blant annet var det ikke tydeliggjort at det var en type forsterket bolig med særskilte krav i henhold til sikkerhet det var snakk om. Årsaken til at disse opplysningene ikke hadde blitt formidlet til Eiendomskontoret har sannsynligvis en sammenheng med at boligen allerede på dette tidspunktet var tiltenkt én spesifikk tjenestemottaker, og at HO-avdelingen derfor ønsket å ivareta taushetsplikten rundt vedkommende på grunn av kompleksiteten. Det ble derfor behov for et nytt kostnadsoverslag, og prosjektansvarlig/arkitekt begynte arbeidet med dette.

Samtidig med dette avdekket arbeidet med virksomhetsbeskrivelsen også et behov for et større bygg enn det som først var innmeldt til den politiske ledelsen i Bodø kommune. Behovet tilsier et bygg på om lag 160 m², og skyldes i hovedsak et ønske fra prosjektgruppa om en større personalbase som kan huse arealer til hele personalgruppa i bokollektivet. Rent sikkerhetsmessig blir dette sett på som en stor og viktig fordel, da det vil medføre mer personell tilstede i umiddelbar nærhet til den forsterkede boenheten. Med sammenslåing av personalbasene vil det også bli frigjort ei leilighet som på daværende tidspunkt ble brukt som personalbase. Man sto altså da mellom følgende alternativer: a) Nytt botilbud med egen base, hvor eksisterende base forble slik den var, eller b) Nytt botilbud med en større felles personalbase, og daværende personalbase blir frigjort til utleie. Prosjektgruppa, i

overensstemmelse med arbeidsgruppa, gikk inn for alternativ *b* og tok så dette videre til HO-avdelingen for avklaring med følgende argumenter:

- Det er økonomisk fornuftig å samle alt personell på ett sted, med én personalbase. To personalbaser vil bety økte driftskostnader.
- Sammenslåing av personalbasene vil frigjøre ei leilighet til utleie, noe som anses som fornuftig med tanke på kommunens kontinuerlige behov for boliger med tilrettelagte tjenester.
- Sikkerhetsmessig vil en sammenslåing være fornuftig. Dette vil spesielt ha store fordeler for personell på natt samt at man jevnt over vil ha mer personell tilgjengelig og med det få en tryggere arbeidssituasjon.

Prosjektansvarlig/arkitekt hentet i denne forbindelsen inn tall fra tilsvarende prosjekt i Sortland kommune, og estimerte på bakgrunn av dette et beløp på 3,8 mill. kr. For øvrig ville økt bruk av velferdsteknologi da kunne medføre økt budsjett ved hjelp av økte tilskudd. HO-avdelingen tok så jobben med å synliggjøre spriket mellom opprinnelig oppdrag vedtatt av bystyret kontra det reelle behovet, og løftet saken videre opp til prosjektets styringsgruppe.

På bakgrunn av behov for avklaringer ble derfor prosjekteringsfasen utvidet med to uker, og ny dato for ferdigstilling ble satt til uke 49/2013.

Utover våren 2013 ble det blant annet gjennomført befaring i tilsvarende prosjekt i Sortland kommune, og erfaringene derfra ble implementert i det videre arbeidet med virksomhetsbeskrivelsen. Det ble utarbeidet en søknad om ekstra midler fra Husbanken utover de kr 840.000 som prosjektet er garantert. I mai/juni ble det gjennomført det en større ROS-analyse av prosjektet. Denne avdekket flere kritiske risikoområder ved bo- og boligtilbudet, og ved iverksettelse av totalt 35 ulike tiltak ble disse risikoområdene redusert til et akseptabelt nivå.

Mot slutten av mai ble så prosjektet midlertidig stoppet fra Eiendomskontorets side, først og fremst grunnet uklarheter angående prosjektets omfang. Men det må også presiseres at Eiendomskontoret på dette tidspunktet manglet ressurser, slik at prosjektet ikke fikk den nødvendige oppfølgingen som det burde ha utover den jobben som arkitekten gjorde.

I administrasjonens anbefaling til 1. tertial ble det foreslått å gå videre med et utvidet prosjekt som skal huse en samlet personalbase/-gruppe. Det ble satt av 4,7 mill. kr. til prosjektet, og prosjektgruppa jobbet videre under denne forutsetningen. Den midlertidige stoppen medførte

en foreløpig endring av dato for ferdigstillelse av bygget til uke 17/2014, og justert fremdriftsplan og ny økonomisk ramme ville foreligge etter at 1. tertial var ferdigbehandlet.

Prosjektleder/drift og kommunalt hovedverneombud gjennomførte i juni 2013 et møte med Arbeidstilsynet, både for å informere om prosjektet samt for å få noen avklaringer i henhold til personalets arbeidsforhold og sikkerhet. Arbeidstilsynet fikk så i etterkant oversendt en kortfattet prosjektbeskrivelse.

I løpet av sommeren 2013 ble prosjektleder/drift og virksomhetsleder informert om at prosjektansvarlig/arkitekt har sagt opp sin stilling på Eiendomskontoret. Dette ville naturlig nok medføre utfordringer i henhold til dato for ferdigstillelse, da det ville ta tid å få ny arkitekt til prosjektet. Denne forskyvningen har sammenheng med lovpålagte prosesser ved anbud/intervju/ansettelse og kan ikke endres på. I august ble derfor dato for ferdigstillelse satt til uke 24/2014, og ny økonomisk ramme etter 1. tertial er nå på 5,05 mill. kr.

På høsten 2013 fikk prosjektleder/drift tilbakemeldinger fra tjenestemottaker og pårørende vedrørende forsinkelsene og det de følte var manglende informasjon fra kommunens side. De nevnte i denne sammenhengen muligheten for at de ville ta advokat for å få fortgang i prosjektet. Prosjektleder/drift forsøkte å forklare situasjonen som kommunen sto i når det gjaldt økonomi, endrede forutsetninger samt ressursituasjonen på Eiendomskontoret. Men det har helt klart vært en utfordring i prosessen frem til nå å formidle tilstrekkelig og tydelig nok informasjon, nettopp fordi mye har vært så uavklart over såpass lang tid. I ettertid ser man klart at Eiendomskontoret og HO burde vært koblet inn i en mye større grad i akkurat denne delen av prosessen.

Nordlandssykehuset v/Sikkerhetsposten etterlyste i denne perioden også informasjon fra Bodø kommune v/Eiendomskontoret, Tildelingskontoret og HO-avdelingen vedrørende de stadige utsettelsene og forsinkelsene, utover den informasjonen som prosjektleder/drift har kunnet gi. Nordlandssykehusets bekymring gikk i hovedsak på det tilbud om behandling de kunne gi tjenestemottaker, da stadige forsinkelser skapte utfordringer i henhold til lovverk om varighet av innleggelse.

Det ble gjennomført prosess i henhold til ansettelse av ny arkitekt, og i løpet av oktober var denne samt ny prosjektleder/bygg (begge eksterne) på plass og de begynte umiddelbart arbeidet med videre prosjektering. Blant annet ble det foretatt en ny befarings på Sikkerhetsposten. Prosjektleder/drift og virksomhetsleder deltok på møter med både Sikkerhetsposten, arkitekt og prosjektleder/bygg inklusive deres eksterne konsulenter for nødvendige avklaringer i henhold

til bygg, brukermedvirkning, ivaretagelse av sikkerhetsaspektet m.m. Det ble signalisert at en ytterligere forskyvning av dato for ferdigstillelse måtte kunne forventes samt at det hersket tvil om hvorvidt prosjektet var realiserbart innenfor de økonomiske rammene som forelå på det tidspunktet. Tjenestemottaker, pårørende og Sikkerhetsposten ble holdt orientert om dette, men nok en gang var det en utfordring ikke å kunne gi tydeligere informasjon.

I desember ble det gjennomført et større møte hvor representanter fra Sikkerhetsposten, Psykiatrisk Innsatsteam, Bedriftshelsetjenesten, bofellesskapet, Norconsult samt kommunal hovedtillitsvalgt, virksomhetsleder og prosjektleder/drift gjennomgikk tegninger og planløsninger. Det ble foretatt noen mindre justeringer, og planene gikk så videre til behandling og godkjenning i AMU (Arbeidsmiljøutvalget) og deretter oversendt til Arbeidstilsynet. Eiendomskontoret og HO-avdelingen gikk så gjennom dokumentene for godkjenning slik at de kunne utlyses for anbud over nyttår. Samtidig ble det tydelig signalisert om ny forskyvning av tidsaspektet, og forventet dato for ferdigstillelse ble satt til uke 46-47/2014. I januar 2014 ble denne datoen nok en gang endret på bakgrunn av enkelte justeringer av tegninger og tomteavklaringer, og settes nå til uke 49/2014.

I januar 2014 ble så tilbudsinnbydelsen sendt ut, og i løpet av februar/mars kom det inn to anbud på entreprisen, begge over den økonomiske rammen for prosjektet. Prosjektet måtte derfor tilføres ekstra midler, og Norconsult samarbeidet med Eiendomskontoret om videre fremdrift. Eiendomskontoret forberedte i februar/mars innstilling til 1. tertial 2014 for utvidelse av prosjektets økonomiske ramme. Det ble foretatt noen justeringer både fra kommunens og entreprenørens side for å gjøre noen besparelser, uten at det skulle påvirke det sikkerhetsmessige aspektet ved bygget. Ny økonomisk ramme for prosjektet forelå i april, og var nå på 8 mill. kr. På grunn av diverse tidsfrister i tildelingsprosessen samt utvidelse av økonomisk ramme ble det fremlagt ny fremdriftsplan, som tilsa en ferdigstillelse i uke 6/2015.

I perioden mai-august 2014 ansatte Eiendomskontoret ny prosjektansvarlig som skal følge opp prosjektet fra deres side. Formaliteter rundt kontrakt med entreprenør, nabovarsel og byggesøknad ble gjennomført, noe som medførte nok en forskyvning av tidsaspektet, hvilket betydde at det kunne forventes en oppstart av byggeprosess i september. Med en forventet byggetid på om lag ni måneder ville det si at ferdigstillelse kunne ventes i løpet av sommeren 2015. Via Tildelingskontoret ble denne informasjonen oversendt til tjenestemottaker og pårørende.

Ytterligere forsinkelser oppsto, slik at forberedende arbeid med tomta, altså rivning av eksisterende bygg samt gravearbeid først ble påbegynt i november 2014, med påfølgende justering av fremdriftsplanen. Etter dette gikk byggearbeidet sin gang, med enkelte forsinkelser, og det ble forventet en ferdigstilling av bygget nærmere jul 2015. Når man nærmet seg denne datoen ble det presisert fra bofellesskapet og HO-avdelingen at man hadde klare forventninger om ferdigstilling i løpet av desember. I et samarbeidsmøte med Sikkerhetsposten ble man enige om at innflytting for tjenestemottakers del skulle utsettes til like over nyttår, da man så at den kommunale personalgruppen så vidt ville rekke å flytte inn i ny personalbase bare noen få dager før jul. Personalgruppen vil trenge litt tid på seg for å komme i orden samt lære seg husets funksjoner. I ettertid så man at denne innflyttingsprosessen med fordel kanskje kunne vært avventet til over nyttår for personalgruppen også, og har sammenheng med en del mangler vedrørende selve bygget og dets funksjoner.

Pr. 1. april 2016 var det fremdeles noen momenter med bygget som ikke var helt som planlagt, men en utbedring av dette var forventet i løpet av våren d.å. Det gjelder også utomhus, blant annet inngjerding av uteområde. Prosjektleder/drift har mottatt skriftlig bekreftelse på at disse manglene vil bli utbedret i nær fremtid, så snart prosjektet er tilført nødvendige ekstra midler. Idet denne rapporten ferdigstilles er disse tingene fremdeles ikke utbedret, men det er kommet lovnader fra prosjektansvarlig v/Eiendomskontoret om at arbeidet vedrørende dette vil bli iverksatt umiddelbart etter at tilføring av ekstra økonomiske midler formelt er blitt godkjent i kommunen.

Kommentar:

Idet denne rapporten slutføres foreligger enda ikke sluttattest på bygget. Det innebærer at endelig regnskap ikke kan legges ved på nåværende tidspunkt. Prosjektansvarlig ved Eiendomskontoret anslår at når gjenstående arbeider ved bygget er gjennomført og bygget endelig kan anses som ferdigstilt, vil den totale summen ligge på et sted mellom 9,2 og 9,3 mill. kroner. Endelig regnskap vil foreligge på et senere tidspunkt.

3.8 Personalgruppen

Personalgruppen som ble ansatt våren 2013 for å ivareta tjenestemottaker ble i løpet av våren og sommeren omdisponert til å jobbe i andre botilbud innenfor Hjemmetjenesten, i tillegg til den tiden som ble brukt på hospitering på Sikkerhetsposten. De fungerte også som vikarer ved sykdom, ferie o.l. på disse stedene. Dette ble gjort da det forholdsvis raskt viste seg at den tiden som ble brukt på hospitering på langt nær kunne dekke opp de ansattes arbeidstid, noe som spesielt har sammenheng med kortere og lengre stopp i hospitering på grunn av utfordringer knyttet opp mot tjenestemottaker. Personalgruppen var delaktig i denne prosessen og hadde anledning til å komme med ønsker om hvor de ville jobbe. Denne måten å jobbe på fungerte forholdsvis greit en stund, men det er ingen tvil om at det var en lite ønskelig situasjon for personalet og for prosjektet som helhet, og etter en tid ble frustrasjonen blant personalet merkbar. Da det utpå høsten 2013 ble klart at det ble innført en lengre stopp i fremdriften av prosjektet hadde kommunen ingen andre muligheter enn å gjennomføre en omstillingsprosess for personalgruppen. Dette innebar at de ansatte fikk tilbud om å gå inn i andre stillinger i HO-avdelingens tjenestetilbud i påvente av ny oppstart av prosjektet. Det ble gjennomført omstillingssamtaler med hver enkelt ansatt hvor hovedtillitsvalgt i kommunen deltok for å ivareta deres interesser. En av de ansatte valgte på dette tidspunktet å si opp stillingen sin, to andre søkte etter hvert om permisjon fra stillingene sine og fikk innvilget dette, mens de øvrige fikk jobb i andre tjenestetilbud. I ettertid valgte også de to som hadde permisjon å si opp stillingene sine.

Høsten 2015 ble de ubesatte stillingene i prosjektet lyst ut. Etter gjennomførte intervjuer ble det så ansatt nytt personale med tiltredelse i stillingene i desember 2015/januar 2016.

På grunn av det lange oppholdet i prosjektet ble det avgjort at både de først ansatte og de nyansatte i prosjektet skulle gjennomgå et todagers TERMA-kurs som innbefattet nødvendig opplæring og terapeutisk tilnærming til tjenestemottaker. Kurset inneholdt en teoretisk del hvor Sikkerhetsposten videreformidlet sin kunnskap og kompetanse vedrørende tjenestemottaker samt en praktisk del som gikk på opplæring i henhold til sikkerhet. TERMA, som står for *Terapeutisk møte med aggresjon*, er et kurs som består av overføring av både teoretisk og praktisk kunnskap som skal gjøre de ansatte bedre rustet til å møte aggresjon og truende adferd fra tjenestemottaker. Fokus i dette kurset er i stor grad rettet mot klinisk virksomt personale som skal få en økt bevissthet rundt egen rolle i situasjoner som utvikler seg i aggressiv retning, og innebærer at den enkelte skal utvikle kompetanse på ulike handlingsalternativer før, under

og etter en aggressiv episode. I kurset gjennomgås aktuell teori og tilpasset praktisk trening på aktuelle situasjoner som er ment å gi personalet modeller å arbeide ut fra når aggressive episoder oppstår. Dette er ment å kunne redusere risiko for skade på tjenestemottaker og personal. Gjennom kunnskap om aggresjon som fenomen, faktorer som kan utløse aggressiv adferd og ulike strategier for å møte aggresjon på en terapeutisk måte, er hensikten at TERMA kan bidra til å redusere graden av makt og tvang. Kurset tar også for seg hvordan man kan ivareta seg selv, kollegaer og tjenestemottaker i etterkant av en aggressiv episode, spesielt med tanke på debriefing og føring av ulike avvik. Dette implementeres i kommunens egne interne prosedyrer. TERMA er utviklet av Helse Bergen/Haukeland universitetssjukehus/klinikk sikkerhetspsykiatri, og er kjøpt inn av Nordlandssykehuset/avdeling psykiatri og brukes i flere av deres enheter.

I forkant av dette kursopplegget ble det diskutert både internt og i samråd med Sikkerhetsposten hvorvidt hele personalgruppen i bofellesskapet burde delta på dette kurset, og man kom frem til at det mest fornuftige var at samtlige ansatte deltok. Dette valget ble tatt av sikkerhetsmessige grunner, med den tanke at jo flere av personalet som er opplært i henhold til tjenestemottaker, jo flere har man å spille på dersom kritiske situasjoner oppstår. I ettertid ble det i tillegg avgjort i samråd med alle ansatte i bofellesskapet at samtlige skal kunne jobbe med tjenestemottaker og de rulleres derfor inn i turnus i henhold til dette. På denne måten hever man både kompetansenivået på *hele* personalgruppen og det *totale* sikkerhetsnivået samt at belastningen på hver enkelt ansatt reduseres til et akseptabelt nivå.

Utover dette gjennomføres det jevnlig veiledningsmøter med personalgruppen i regi av Sikkerhetsposten.

For personell som ansettes i ettertid, ekstravakter og ferievikarer planlegges det i samråd med Sikkerhetsposten å arrangere en komprimert utgave av dette kurset ved behov. Før sommerturnusen 2016 iverksettes vil det bli gjennomført et slikt kurs for ekstravakter og ferievikarer, hvor også fast personell gis mulighet til å delta. For øvrig har alle ansatte i bofellesskapet anledning til å delta på Sikkerhetsposten sine faste, ukentlige TERMA-treninger.

3.9 Prosjektleder/drift

Fra starten av jobbet prosjektleder/drift på full tid med prosjektet, men man så i likhet med den øvrige personalgruppen at dette behovet avtok i løpet av året på grunn av gjentatte opphold og til slutt stopp i hospitering på Sikkerhetsposten samt forskyvninger av tidsaspektet vedrørende

ferdigstillelse av bygget. Fra januar 2014 gikk derfor prosjektleder/drift over til å jobbe i 75 % ordinær drift i bofellesskap, med resterende 25 % av stillingen avsatt til prosjektrettet arbeid. Denne ordningen vedvarte frem til høsten 2015, hvor prosjektleder/drift i stadig økende grad frem mot innflytting i nytt bygg jobbet prosjektrettet.

Økonomiske avklaringer vedrørende kompetansetilskudd fra Husbanken har i denne forbindelsen blitt ivaretatt av ledelsen ved HO-avdelingen. Tildelingskontoret har hatt ansvar for kontakt med pårørende samt NLSH/Sikkerhetsposten.

Prosjektleder/drift har for øvrig deltatt på et kompetansehevende seminar i regi av Husbanken, som spesifikt omhandlet kunnskapsrapporter.

Høsten 2015 ble Bodø kommune invitert inn i et samarbeidsprosjekt med Husbanken og Rana kommune, som også står overfor tilsvarende utfordringer med å tilrettelegge bo- og boligtilbud til mennesker med særskilte og utfordrende behov. Dette resulterte i en fagdag i Mo i Rana som omhandlet etiske, faglige og juridiske utfordringer i kommunenes psykiske helsearbeid. Her la blant annet prosjektlederne fra begge kommunene frem en felles case som beskrev de konkrete utfordringene man jobber med, spesielt rettet mot det juridiske aspektet. Videre ble det holdt innlegg vedrørende «gråsonetvang» og juridisk aspekt samt innlegg om bruk av tvang og makt i kommunalt psykisk helsearbeid. Fylkesmannen var også representert og gjorde noen oppsummeringer og refleksjoner rundt fagdagens tema.

4 Juridisk aspekt

Som nevnt ovenfor og i slutten av avsnitt 3.2 *Beskrivelse av utfordringer som søkes løst gjennom prosjektet* viste det seg at det oppsto en større juridisk utfordring i henhold til hvordan man skulle kunne ivareta tjenestemottaker når vilkårene for bruk av Helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 ikke lengre var tilstede. Planleggingen og utformingen av bygget har hele tiden vært basert på at dette lovverket ville komme til anvendelse. Når så dette endret seg, endret også hele bildet seg. Dette medførte at man måtte tenke annerledes rundt det juridiske, og det ble behov for å løfte saken høyere opp i systemet. På bakgrunn av dette ble det koblet inn juridisk ekspertise i form av kommunal jurist, tjenestemottakers advokat, Fylkesmannen og Kontrollkomisjonen. I fellesskap har så disse, sammen med Bodø kommune og Nordlandssykehuset, kommet frem til en løsning som gjør at tjenestemottaker likevel kan bo i boligen. Rent juridisk sett befinner nok denne løsningen seg til dels i «gråsonen», men anses dog som både nødvendig og fornuftig sett i lys av sakens kompleksitet. Denne «gråsoneløsningen» var som nevnt i forrige avsnitt et sentralt tema på generelt nivå på fagdagen i Mo i Rana. I tillegg til de konkrete problemstillingene som ble lagt frem, ble det også holdt innlegg om «gråsonetvang» sett ut fra både et juridisk og et miljøterapeutisk perspektiv. Det er ikke enkelt å trekke en klar konklusjon ut av denne fagdagen, men det som ble tydeliggjort er at det finnes en mindre gruppe mennesker som har store behov for ivaretagelse gjennom særskilt tilrettelagte tjenester. For å kunne utføre tjenester overfor disse vil kommunene være helt avhengige av å kunne ta i bruk ulike tvangstiltak, men utfordringen ligger i at disse menneskene ikke har en diagnose som tilsier psykisk utviklingshemming og dermed bortfaller bruk av Helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9. De faller heller ikke inn under noe annet tvangsregelverk i helseretten. Det medfører at så lenge lovverket foreligger slik det gjør i dag, vil man på mange måter være nødt til å jobbe innenfor en slik «gråsone». Like fullt anses hensynet til personalets sikkerhet samt sikkerheten til omgivelsene og samfunnet for øvrig å være så tungtveiende at det veier opp for den ulempen det måtte medføre for tjenestemottaker. Alternativet ville for tjenestemottaker vært heldøgns tilværelse på Sikkerhetsposten.

5 Resultat og effekt

Veien frem til en ferdigstilt bolig har vært lang og utfordrende. I hovedsak har dette sammenheng med økonomi og tidkrevende kommunale prosesser, noe som er blitt forsøkt redegjort for tidligere i rapporten. Bygget er blitt, så langt mulig, utført i henhold til de krav som var beskrevet gjennom virksomhetsbeskrivelsen og fyller så langt det behovet virksomheten har for å kunne utføre et forsvarlig tjenestetilbud, både i henhold til tjenestemottaker og personalet.

Det har vært gjort et omfattende utviklingsarbeid gjennom prosjektperioden, med mange instanser og personer involvert for å sikre at bo- og tjenestetilbudet holder det nivået man har forespeilet seg. Prosessen rundt selve boligen er nå i slutfasen, med noen siste detaljer som er planlagt slutført i løpet av våren 2016. Utviklingsarbeidet vedrørende selve tjenestetilbudet har gått parallelt med prosjekterings- og byggearbeidet, og vil i fremtiden fortsette å være en kontinuerlig og vedvarende prosess.

Tilbakemeldingene fra tjenestemottaker og pårørende angående leiligheta må kunne sies å være positive, til tross for noen «innkjøringsproblemer», blant annet i henhold til temperatur. Dette har sammenheng med varme- og ventilasjonsanlegget, hvor det av økonomiske grunner ble valgt å gjøre noen besparelser. Det viste seg raskt at dette forårsaket store utfordringer med temperaturreguleringen i hele bygget, noe som rammet både tjenestemottaker og personalet. Problemet har ført til at det er blitt sendt inn en rekke avviksmeldinger, men det er nå kommet bekreftelse på at mangler ved bygget vil bli utbedret i løpet av sommeren 2016. Mindre utbedringer utføres så raskt som mulig.

Rent praktisk for øvrig ser leiligheten ut til å fungere stort sett slik man har tenkt. Men man ser behov for enkelte justeringer og tilpasninger, og dette er meldt videre. Pr. juni 2016 bor ikke tjenestemottaker i leiligheten på full tid, da man ser at overføring fra spesialisthelsetjenesten til kommunen både *vil* og *må* ta tid av hensyn til tjenestemottakers evne til omstilling og forandring. Det betyr at man ennå ikke ser helt og fullt ut hvordan leiligheten fungerer i praksis, men man har likevel en god indikasjon på hvordan det vil bli. Personalgruppen er forøvrig nøye med å rapportere alle former for avvik, med et særskilt fokus på avvik som kan påvirke sikkerheten i prosjektet.

6 Avslutning/konklusjon/anbefalinger

Bodø kommune ivaretar mange tjenestemottakere med ulike behov, men med gjennomføringen av dette prosjektet har kommunen tatt et steg videre. For tjenestemottakere med så særskilte og omfattende behov som i dette tilfellet, har kommunen frem til nå leid nødvendige tjenester utenfor kommunen og fylket. Helse- og Omsorgsavdelingen ønsker å gjøre noe med dette, og «Heim» kan i så måte sies å være et pilotprosjekt på dette området. I seg selv løser prosjektet utfordringer knyttet opp mot én spesifikk tjenestemottaker, og gir et bo- og tjenestetilbud til denne. Men tanken er også at man skal kunne høste erfaringer av dette prosjektet som kan videreføres til nye, lignende prosjekt. Det er verdt å nevne at vi allerede er blitt kontaktet av nye prosjekter i kommunen som er i en oppstartfase.

Arealmessig ser man at det for personalets del med fordel kunne vært en noe større personalbase. Pr. i dag oppleves det å fungere greit, og personalgruppen er jevnt over fornøyd med lokalitetene. Likevel er det ikke mer plass enn man behøver. Dersom man tenker på en eventuell utvidelse av tjenestetilbud i bofellesskapet, og med det en økt personalgruppe, vil det kunne by på noen utfordringer. I mange bofellesskap av lignende type benyttes det i økende grad ulike varianter av langturnuser. For å kunne benytte en slik turnus stilles det blant annet krav til pause-/hvilerom for personalet. Bofellesskapet har ikke areal til dette, noe som vanskeliggjør å gå i gang med en type langturnus. Fremtidige prosjekter anbefales derfor å planlegge tilstrekkelig areal som muliggjør dette.

Den store utfordringen i dette prosjektet har helt klart vært økonomi og tidsbruk. I utgangspunktet startet man med et budsjett på 3,25 millioner kroner, med en forventet tidsbruk på ca. ett år. Dette viste seg raskt å være urealistisk, og først etter tre år var bygget innflytningsklart, da til en kostnad på om lag 8 millioner kroner. I tillegg må altså prosjektet tilføres ekstra midler for å få ferdigstilt bygget totalt – etter innflytting. Riktignok innebærer noe av det store spriket at man tidlig i prosjekteringsfasen foretok en endring i størrelsen på bygget og samlokaliserte hele personalgruppen i bofellesskapet. Men – det man også ser, er at helt i starten når behovet for boligen og tjenestetilbudet ble meldt til Helse- og Omsorgsavdelingen, og de ba Eiendomskontoret regne ut et kostnadsoverslag, var ikke opplysningene de fikk tilstrekkelige og utfyllende nok til å skape en forståelse av hvilken type bygg som skulle oppføres. Følgelig ble det budsjettet med en altfor lav sum. Dette ble poengtert av prosjektet første arkitekt allerede på første møte i arbeidsgruppa. På dette tidspunktet startet

altså forsinkelsene. Hvorfor Eiendomskontoret ikke fikk klare nok opplysninger om hva slags bygg det var behov for er noe uklart, men mest sannsynlig har det en sammenheng med ivaretagelse av taushetsplikt og tjenestemottakers anonymitet. På grunn av sakens kompleksitet ønsket man også på generelt grunnlag lite fokus på prosjektet utad, blant annet for å unngå medias interesse.

Det man også ser i etterkant av dette prosjektet, er at det helt i fra starten av bør og må være med personer som har kompetanse i henhold til de utfordringer som søkes løst gjennom bo- og boligtilbudet. På denne måten sikrer man forhåpentlig et mer korrekt budsjett fra starten av og unngår unødig tidsbruk på å måtte få tilført ekstra midler.

Den lange tidsbruken har nok i stor grad vært belastende for tjenestemottakers situasjon, men samtidig har det vært en fordel både for spesialisthelsetjenesten og kommunen. Spesialisthelsetjenesten har fått god tid på seg til å bygge opp kompetanse og kunnskap rundt vedkommende, som de så igjen overfører til kommunen i det samarbeidet man har i dag. Denne kompetansen og kunnskapen anses som svært verdifull, og sammenlignet med den kunnskapen man hadde for tre år siden, ser man klart en stor forskjell i positiv retning. Dette har vært spesielt viktig med tanke på den endringen som skjedde da man måtte gå bort fra å jobbe ut fra Helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 og i stedet jobbe i «gråsonen» som oppstår mellom nevnte lovverk og Psykisk helsevernloven, som tjenestemottaker i dag er underlagt. Selv om det er juridiske og praktiske utfordringer med denne måten å jobbe på, anses det likevel som mindre belastende for tjenestemottaker enn alternativet, som ville vært heldøgns ivaretagelse i psykiatrien.

Bodø, 14.6.2016